УДК 37.043.5-044.332:37.001.3-051-053.87](045)

Гагарін Микола Іванович, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, 20300, e-mail mikolagagarin0@gmail.com, https//orcid.org/0000-0002-4773-3303

Бузін Олександр Леонідович, аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 20308, м. Умань, вул. Садова 28, тел.: (04744) 3-53-08, e-mail: buzinaleks75@gmail.com, https//orcid.org/0009-0001-4637-5153

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДИХ УЧИТЕЛІВ

Анотація. В статті висвітлено потенційні можливості педагогічного партнерства щодо професійної адаптації молодих учителів, наголошується на значущості та необхідності забезпечення партнерської взаємодії, співпраці між учасниками освітнього процесу (учні, педагогічний колектив, адміністрація, батьки).

Окреслено коло основних проблем з якими зустрічається молодий вчитель у професійній діяльності (складні педагогічні ситуації, які вимагають невідкладних і швидких рішень; взаємодія з новим колективом, керівництвом, представниками батьківського комітету та ін.; необхідність виконувати посадові обов'язки, що викликають розгубленість молодого фахівця; розчарування у здобутій професії; невідповідність між уявленнями про педагогічну діяльність та реальною ситуацією; перевантаженість низкою доручень, відсутність вмінь визначати пріоритети у роботі та розподіляти час).

Виокремлено основні напрями дослідницьких інтересів в галузі розробки проблематики освітнього партнерства (educational partnership).

Зроблено висновки про те, що побудова партнерських відносин, взаємодія у освітньому процесі з метою забезпечення ефективної професійної адаптації молодих учителів, передбачає їх залучення до участі у тренінгах, семінарах, вебінарах, професійних об'єднаннях, творчих звітах педагогічних працівників; вивчення досвіду кращих педагогів (взаємовідвідування навчальних занять, відвідування уроків досвідчених педагогічних працівників), здійснення моніторингу результатів професійної діяльності; налагодження партнерської взаємодії з науковцями та педагогами; забезпечення психолого-педагогічного супроводу тощо.

Запровадження засад педагогіки партнерства, співробітництва, діалогу, взаємодії – одна з основних у педагогіці останніх років, що уможливлює дієву професійну адаптацію, дає змогу повноцінно самореалізуватися у професійній діяльності, побудувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку та зростання, з урахуванням власних можливостей, особистісно-професійних запитів молодого фахівця.

Подальших досліджень потребує проблема моніторингу стану професійної адаптації молодих учителів у закладах освіти.

Ключові слова: адаптація, професійна адаптація, партнерство, взаємодія, діалог, педагогічне партнерство, партнерські стосунки, молоді вчителі.

Haharin Mykola Ivanovuch, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of Department Pedagogics and Education Management, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Garden, 28, Uman, 20300, E-mail mikolagagarin0@gmail.com, https//orcid.org/0000-0002-4773-3303

Buzin Oleksandr Leonidovych, PhD student at the Department of Pedagogy and Education Management, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 20308, Uman, Garden, 28, tel.: (04744) 3-53-08, e-mail: buzinaleks75@gmail.com, https//orcid.org/0009-0001-4637-5153

PEDAGOGICAL PARTNERSHIP AS A MEANS OF PROFESSIONAL ADAPTATION OF YOUNG TEACHERS

Abstract. The article highlights the potential opportunities of pedagogical partnership for the professional adaptation of young teachers, emphasizes the importance and necessity of ensuring partnership interaction, cooperation between participants in the educational process (students, teaching staff, administration, parents).

The range of main problems faced by a young teacher in professional activity is outlined (complex pedagogical situations that require urgent and quick decisions; interaction with a new team, management, representatives of the parent committee, etc.; the need to perform job duties that cause confusion of a young specialist; disappointment in the acquired profession; discrepancy between the ideas about pedagogical activity and the real situation; overloading with a number of assignments, lack of skills to prioritize work).

The main directions of research interests in the field of educational partnership are highlighted.

It is concluded that building partnerships, interaction in the educational process in order to ensure effective professional adaptation of young teachers, involves their involvement in trainings, seminars, webinars, professional associations, creative reports of teachers; studying the experience of the best teachers (mutual attendance of training sessions, attending lessons of experienced teachers), monitoring the results of professional activity; establishing partnerships with scientists and pedagogues.

The introduction of the principles of pedagogy of partnership, cooperation, dialogue, interaction is one of the main ones in pedagogy in recent years, which makes effective professional adaptation possible, allows for full self-realization in professional activities, builds an individual trajectory of professional development and growth, taking into account one's own capabilities, personal and professional needs of a young specialist.

The problem of monitoring the state of professional adaptation of young

teachers in educational institutions requires further research.

Keywords: adaptation, professional adaptation, partnership, interaction, dialogue, pedagogical partnership, partnership relations, young teachers.

Постановка проблеми. Реформування системи освіти в Україні, євроінтеграційні процеси, що відбуваються нині в закладах освіти потребують формування високопрофесійних компетентних фахівців, актуалізують встановлення рівноправних та партнерських стосунків між учасниками освітнього процесу. Водночас, у концепції розвитку педагогічної освіти наголошується, що успішна професійна діяльність педагогічного працівника вимагає безперервного навчання в умовах динамічних змін та здатності адаптуватися до них [1, с. 17]. Відповідно, проблема забезпечення ефективної професійної адаптації молодих учителів є актуальною. Одним із шляхів розв'язання означеної проблеми вважаємо запровадження педагогіки партнерства у освітньому процесі, як пріоритетного напряму сучасної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема адаптації особистості є об'єктом дослідження у клініко-біологічному, філософсько-соціологічному, соціально-психологічному, педагогічному аспектах. Змістові характеристики термінів «адаптація», «професійна адаптація», «структура професійної адаптації», особливості професійної адаптації педагогів проаналізовано у працях вітчизняних та зарубіжних вчених (І. Білецька, Г. Васянович, О. Галус, О. Коберник, О. Мороз, О. Сагач, А. Семез, Г. Сотська, О. Тринус, С. Шара, J. Pol, N. Vriesb, M. Astrid, H. Aubert, T. Mainhard та ін.) [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11].

У дослідженнях Г. Ауберта (1865 р.), термін «адаптація» визначається як зміна чутливості аналізаторів під впливом пристосування органів чуттів до діючих подразників [11]. В загальному значенні дане поняття означає властивості «живої матерії» пристосовуватися до умов середовища, неперервного удосконалення особистості в природі та соціумі.

Дослідження проблем професійної адаптації у 80-х роках ХХ століття висвітлено у посібнику О. Мороза «Професійна адаптація молодого вчителя». Науковець наголошував, що процес професійної адаптації молодого вчителя має дві яскраво виражені сторони: діяльність учителя та діяльність шкільного педагогічного колективу; на основі власного багаторічного педагогічного досвіду, переконував, що ефективність адаптації у значній мірі залежить від конструктивної взаємодії учительського і шкільного педагогічного колективу [5].

Вчені І. Білецька та О. Коберник аналізують адаптацію молодих учителів у процесі проходження педагогічної інтернатури та наголошують на необхідності встановлення доброзичливих взаємовідносин із учасниками освітнього процесу, розвитку компетентностей, педагогічної майстерності; підготовку наставників до роботи з інтернами [2, с. 57].

Сутність педагогіки партнерства, партнерської взаємодії у закладах освіти досліджували Г. Васянович [3], В. Дідух [14], О. Коханова [12], О. Тадеуш [13], М. Тишковець [15], Т. Федірчик [14] та ін.

Однак, незважаючи на значну кількість робіт, що характеризують означену проблематику, уваги потребує дослідження впровадження педагогіки партнерства з метою адаптації молодих учителів у професійній діяльності.

Мета статті – визначити та схарактеризувати потенційні можливості педагогічного партнерства як засобу професійної адаптації молодих учителів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових досліджень вказує на багатоаспектність використання поняття «адаптація» у різних сферах наукового знання та розглядається як: процес, завдяки якому організм пристосовується до нового середовища; відносини рівноваги (відносної гармонії), що встановлюється між організмом і середовищем (внутрішня стабільність); результат пристосувального процесу (адаптована особистість); мета, до якої прагне організм (особистість); цілісна система реакцій живих організмів, що мають активний, спрямований характер, сприяють не лише підтримці динамічної рівноваги в певних умовах середовища, але й забезпеченню можливості еволюції при їх зміні.

У «Психологічному словнику» адаптація тлумачиться як «процес пристосування організму, особистості до зміни оточуючих умов життя, діяльності за допомогою фізіологічних, психічних і соціальних реакцій, спрямованих на створення передумов нормального функціонування у незвичних умовах» [16, с. 12]

У нашому дослідженні адаптація розглядається як динамічний і творчий процес, а не лише пристосування до певних умов та норм поведінки, прийнятих у даному суспільстві. Адаптація педагога передбачає вивчення навколишнього середовища, орієнтування в ньому, оволодіння технікою та методами роботи, що забезпечують активне включення педагога до професійної діяльності.

Вчений-педагог О. Мороз вважає, що «професійна адаптація являє собою складний процес взаємодії особистості з конкретним середовищем професійної діяльності, в результаті якого відбувається повне оволодіння професією, формуються необхідні професійні якості особистості і позитивно змінюється середовище адаптації». [5, с. 65].

У наукових розвідках А. Семеза [7] схарактеризовано етапи професійної адаптації педагогів: передадаптація (пристосування до майбутніх уявних ситуацій, закріплення психологічної установки на адаптацію); дезадаптація (відвикання від звичних умов, де людина перебувала до певного часу); реадаптація (перехід від «нових» умов життя та звикання до інших); дисадаптація (неадаптованість, особистість не здатна пристосуватися до нових умов соціуму).

На ефективність та тривалість професійної адаптації впливають соціально-економічні й соціокультурні чинники, зокрема, культурні цінності, нормативно-правова база, науково-методичне забезпечення, кон’юнктура ринку праці, кадрова політика підприємств. Ці чинники тісно пов’язані із суб’єктами педагогічного процесу (заклад загальної середньої освіти, заклад професійної освіти, служби зайнятості, трудові колективи) та органами регулювання професійної адаптації (органи державної влади та управління, регіональні координаційні центри тощо) [5].

Узагальнення поглядів вчених дало змогу виокремити періоди у структурі професійної адаптації учителя – професійне самовизначення випускника закладу загальної середньої освіти; адаптація першокурсників до основних вимог, притаманних учительській професії; динаміка професійної підготовки майбутнього вчителя; професійна адаптація молодого учителя до педагогічної діяльності, накопичення досвіду та майстерності, формування особистості педагога.

Вчений О. Мороз вважає, що професійна адаптація молодого вчителя є багатоплановою і має такі основні складові як дидактична адаптація, адаптація до виховної роботи з учнівськими колективами, а також психофізіологічна адаптація. Одночасно, Мороз О. стверджує, що професійна адаптація учителя тісно пов'язана з соціально-психологічною і соціологічною адаптацією та адаптацією до географічних і етнічних особливостей регіону, побутовою та правовою адаптацією [5].

Метою процесу адаптації є адаптована до соціуму особистість, яка не лише реагує на зовнішні зміни, але й бере активну участь у виробленні адаптивних механізмів.

У наукових розвідках С. Шари професійна адаптованість визначається як здатність до продуктивної професійно-педагогічної діяльності, спроможність реалізувати власний потенціал, успішно відповідати соціальним очікуванням [9]. Аналізуючи організацію методичної роботи у ЗВО з метою формування професійної адаптованості молодого викладача, С. Шара виокремлює такі показники її ефективності:

– усвідомлена готовність молодих педагогів до позитивних змін своєї професійної діяльності;

– зростання теоретичної обізнаності молодих викладачів із даної проблеми;

– якісне методичне забезпечення процесу формування професійної адаптованості молодого викладача;

– вивчення передового педагогічного досвіду;

– забезпечення активного самовдосконалення молодих викладачів;

– ініціативність молодих викладачів у створенні авторських методик, які сприяють якості технологій навчання і виконання професійних функцій [9, с. 84].

У дослідженнях О. Аніщенко молодий учитель розглядається як «дорослий учень», що володіє специфічними характеристиками: усвідомлює себе самостійною, самокерованою особистістю з різними видами досвіду, готовністю до навчання, прагненням швидкої реалізації отриманих знань. Його навчання як дорослого учня має здійснюватися з урахуванням таких андрагогічних принципів:

– пріоритет самостійного навчання (провідна роль у процесі організації процесу навчання того, хто навчається);

– принцип спільної діяльності (організація процесу навчання дорослого у вигляді спільної діяльності тих, хто навчається, з тими, хто навчає);

– принцип опори на досвід того, хто навчається (використання життєвого

(побутового, соціального, професійного) досвіду того, хто навчається);

– індивідуалізація навчання (створення тими, хто навчається, спільно з тим, хто навчає, індивідуальної програми навчання, орієнтованої на конкретні освітні потреби і цілі навчання);

– системність навчання (дотримання відповідності цілей, змісту, форм, методів, засобів навчання і оцінювання результатів навчання);

– контекстність навчання (спрямування навчання на конкретні, життєво важливі для дорослого цілі, орієнтація на досягнення конкретної мети); принцип актуалізації результатів навчання (невідкладне застосування на практиці набутих дорослим учнем знань, умінь, навичок, якостей);

– принцип елективності навчання (надання тому, хто навчається, певної свободи вибору цілей, змісту, форм, методів, засобів, термінів, місця навчання тощо);

– принцип усвідомленості навчання (усвідомлення тим, хто навчається, і тим, хто навчає, всіх параметрів процесу навчання і своїх дій щодо організації процесу навчання [17, с. 34].

Молодий вчитель у професійній діяльності «зустрічається» з низкою проблем, що потребують вирішення, а саме:

– складні педагогічні ситуації, які вимагають невідкладних і швидких рішень;

– взаємодія з новим колективом, керівництвом, необхідність виконувати посадові обов'язки, що викликають розгубленість молодого фахівця;

– розчарування у здобутій професії;

– невідповідність між уявленнями про педагогічну діяльність та реальною ситуацією;

– перевантаженість низкою доручень, відсутність вмінь визначати пріоритети у роботі та розподіляти час [20, с. 34].

На наш погляд, дієвим засобом професійної адаптації молодих учителів є запровадження засад педагогіки партнерства у освітній процес. Загалом, термін «партнерство» походить від англійського слова «partnership» та подається у «Великому словнику англійської мови» як: «юридичні відносини між представниками бізнес-товариства; товариства та особи, які входять до нього; відносини, що, зазвичай, передбачають тісну співпрацю між сторонами, які мають взаємовигідні права та обов'язки; синонімічний ряд поняття партнерство продовжують синоніми – союз, співпраця, конфедерація, об'єднання, взаємодія, обмін, взаємозв'язок, взаємодопомога, симбіоз, інтеграція, злиття» [18].

Аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел дозволяє виокремити основні напрями дослідницьких інтересів в галузі розробки проблематики освітнього партнерства (educational partnership):

– аналіз сутнісних ознак різних видів партнерства, особливості яких визначаються характером розв'язуваних завдань, пріоритетами учасників педагогічного процесу та специфікою соціально-економічних, політичних, соціокультурних умов взаємодії;

– визначення функцій партнерства, номенклатури принципів організації та критеріїв ефективності його реалізації;

– конкретизація ролі партнерства у трансфері знання, розвитку професійних і особистісних компетентностей учасників освітніх практик;

– дослідження обмежень та ризиків реалізації різних видів партнерства, умов продуктивної інтеграції ресурсів соціальних інститутів у розв'язанні міждисциплінарних завдань, пов'язаних з розвитком людського капіталу.

Аналізуючи адаптацію молодих учителів, зарубіжні вчені (J. Pol, N. Vriesb, M. Astrid, T. Mainhard) [10] наголошують на необхідності їх активної підтримки, партнерської взаємодії. Науковці розробили «Опитувальник адаптивності підтримки вчителів» («The Questionnaire on Teacher Support Adaptivity» (QTSA)) в аспекті вдосконалення освітнього процесу, та виокремили аспекти адаптивності відповідно до теорії адаптивності: A+ (адаптивна підтримка з великою кількістю регулювання з боку викладача при низькому рівні розуміння здобувачів освіти), A- (адаптивна підтримка з малою кількістю регулювання при високому рівні розуміння); NA+ (неадаптивна підтримка з великою кількістю регулювання при високому рівні розуміння) і NA- (неадаптивна підтримка з малою кількістю регулювання при низькому рівні розуміння) [10].

Автори праці «Рамка компетентностей для культури демократії» обґрунтували модель компетентностей, необхідних для демократичної культури та міжкультурного діалогу, на які варто орієнтуватися педагогічним на науково-педагогічним працівникам, зокрема, гнучкість та уміння адаптуватися. Означена компетентність необхідна для того, щоб пристосувати думки, почуття та поведінку до принципово нових умов і ситуацій, аби людина змогла ефективно та належним чином відповідати на виклики, вимоги і можливості. Гнучкість та адаптивність дають можливість позитивно реагувати на новизну, соціальні та культурні очікування інших людей, стилі спілкування та поведінку. Вони також допомагають адаптувати свої шаблони мислення, почуття та поведінку у відповідь на нові можливості, що з'являються в різних ситуаціях, досвід, непередбачувані зустрічі та інформацію. Гнучкість та адаптивність, визначені в такий спосіб, мають відрізнятися від безпринципної або опортуністської поведінки заради особистої користі або вигоди. Їх також слід відрізняти від вимушеної адаптації. Отже, гнучкість та адаптивність охоплюють:

– пристосування свого звичного способу мислення до змінених обставин або тимчасовий перехід від власної до іншої пізнавальної перспективи у відповідь на культурні сигнали;

– переосмислення власної думки у світлі нових доказів та / або раціональних аргументів;

– контроль за власними емоціями і почуттями та їх регулювання, щоб сприяти більш ефективному й відповідному спілкуванню та співпраці з іншими людьми;

– долання почуття тривоги, стурбованості та невпевненості під час зустрічі й взаємодії з людьми, що мають іншу культурну належність;

– регулювання та зменшення негативних почуттів до членів інших груп, із якими група, до якої належить людина, свого часу перебувала в конфлікті;

– коригування своєї поведінки відповідно до соціально прийнятних у культурному середовищі норм;

– адаптування до різних стилів спілкування та поведінки, а також перехід на відповідні стилі, щоб уникнути порушення культурних норм інших людей та комунікувати з ними за допомогою зрозумілих їм засобів [19, с. 50–51].

У «Положенні про педагогічну інтернатуру» (Наказ МОН України від 25 жовтня 2021 р. №1128) наголошується на необхідності формування сприятливого мікроклімату та відчуття соціально-психологічного комфорту, встановлення доброзичливих взаємовідносин із учасниками освітнього процесу.

Вагомими чинниками успішної професійної адаптації є психолого-педагогічна підтримка та педагогічний супровід. Г. Васянович визначає такі види педагогічного супроводу в процесі адаптації до освітнього процесу: індивідуальний, груповий, соціальний. Індивідуальний супровід здійснюється переважно у сфері особистісної адаптації шляхом набуття досвіду емоційно-ціннісних відносин, що для педагога означає вияв труднощів і проблем, визначення індивідуальних способів допомоги, залучення кожного в роботу щодо самопізнання відповідно до Я-концепції, розв'язання внутрішньо-особистісних суперечностей у прогнозуванні індивідуальної траєкторії особистісного розвитку. Груповий супровід професійної адаптації реалізується в ситуації взаємодії індивіда з іншими, яка здійснюється в сім'ї, групі неформального спілкування, в освітній установі, передбачає діагностику й узгодження впливів на кожну групу, формування сприятливого психологічного клімату й міжособистісного спілкування, активність рефератних груп і колективів за участю в соціально значущих видах діяльності, корекцію внутрішньо групових відносин, залучення особистості в життєдіяльність цих груп і колективів, допомогу в розв'язанні сімейних проблем і подоланні конфліктів, що виникають. Соціальний супровід здійснюється в соціальному середовищі, полягає в тому, щоб особистість успішно адаптувалась до умов сучасного суспільства [3, с. 25–26].

Поділяємо точку зору О. Тадеуш, що визначає поняття педагогічного партнерства як «процес суб'єкт-суб'єктних відносин в організації та проведенні спільної ціннісно-орієнтованої діяльності, заснованої на конструктивному діалоговому спілкуванні, що розширює мотивоване розуміння ними освітнього процесу і призводить до якісних змін» [13, с. 62]. Дослідниця аналізує педагогічне партнерство в наступних аспектах:

– соціальне явище, що характеризується реалізацією об'єктивно наявних зв'язків педагогічних працівників ЗВО та здобувачів освіти із світом та один з одним;

– психологічне явище – процес взаєморозуміння, співпереживання, співучасті;

– педагогічне явище – суспільно значущий, цілеспрямований, спеціально-організований процес в результаті якого учасники взаємодії зазнають позитивних перетворень [13, с. 60].

Ефективність запровадження педагогіки партнерства залежить від дотримання викладачами певних критеріїв, наприклад, О. Коханова виокремлює серед них такі: професійна готовність педагогів до гуманізації освітнього середовища; відкритість, усіх сторін; позитивна взаємозалежність суб'єктів партнерства; право на автентичність кожного; індивідуальна та групова відповідальність; високий рівень розвитку навичок соціально-педагогічного спілкування [12, с. 51].

Адаптацію можна вважати успішною, якщо в ході пристосування молодого фахівця досягнуто позитивних результатів у професійній сфері (в цілому освоєно педагогічну діяльність, здійснюється творчий підхід до методик викладання, професійна майстерність високо оцінюється колегами та учнями. У сфері відносин та взаємодії з колегами відзначається психологічний комфорт, а психофізіологічний стан не призводить до появи нервово-психічних захворювань. У такому разі можна говорити про оптимальну адаптацію. Сукупність професійних, соціально-психологічних та фізіологічних показників (стан здоров'я) може використовуватись для комплексної оцінки якості адаптації молодого фахівця.

Педагогіка співробітництва і партнерства в змозі перетворити суб'єкт-об'єктні відносини, які були характерні для традиційної системи освіти, в нову якість, тобто суб'єкт-суб'єктні стосунки між учасниками освітнього процесу (учнями, педагогічним колективом, адміністрацією, батьками), розвинути особистісні та професійні якості молодих учителів, їх ініціативність, конкурентоспроможність, пізнавальну діяльність, критичне мислення, уміння працювати в команді, бути толерантним у ході спілкування в мультикультурному середовищі.

На наш погляд, особливої уваги та підтримки потребують випускники закладів освіти, що давно здобули освіту, але не мають досвіду роботи, випускники педагогічних закладів вищої освіти, які працювали в інших сферах діяльності, вчителі, що мали перерву у педагогічній діяльності більше 3 років [20].

З метою здійснення адаптації, ефективного професійно-особистісного розвитку необхідно створити сприятливе освітнє середовище та забезпечити цілеспрямований і систематичний педагогічний супровід педагогічних працівників. Необхідним її компонентом є виявлення внутрішніх ресурсів, що зумовлюють ефективність педагогічної діяльності та їх використання потребує релевантних діагностичних засобів: тести, анкети, методики та ін.

Побудова партнерських відносин, взаємодія у освітньому процесі передбачає залучення молодих учителів до участі у тренінгах, семінарах, вебінарах, професійних об'єднаннях, творчих звітах педагогічних працівників; вивчення досвіду кращих педагогів (взаємовідвідування навчальних занять, відвідування уроків досвідчених педагогічних працівників), здійснення моніторингу результатів професійної діяльності; налагодження партнерської взаємодії з науковцями та педагогами; забезпечення психолого-педагогічного супроводу тощо.

На нашу думку, такі якості молодих вчителів, як гнучкість і

адаптабельність, конкурентостійкість, індивідуалізм, сприяють професійній адаптації молодих вчителів, водночас, провідне значення має налагодження партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу (учнями, педагогічним колективом, адміністрацією, батьками), насамперед з педагогом-наставником, який здійснює супровід та підтримку молодого вчителя під час перших років професійної діяльності.

Ефективність запровадження педагогічного партнерства залежить від низки чинників: високий рівень розвитку навичок соціально-педагогічного спілкування, професійна готовність педагогів до гуманізації освітнього середовища; відкритість та взаємоповага усіх сторін освітнього процесу; позитивна налаштованість та взаємозалежність суб'єктів партнерства; право на індивідуальність та автентичність кожного, відповідальність, дотримання академічної доброчесності; орієнтування здобувачів освіти на доцільне використання під час виконання завдань сучасного унаочнення матеріалу; відкритість обміну досвідом партнерів (роботодавців, фахівців-практиків, педагогів з інших закладів освіти).

Як особлива форма соціальної взаємодії освітнє партнерство у ЗВО відрізняється рівноправністю автономних суб'єктів, їх взаємним визнанням і взаємною відповідальністю, добровільністю співробітництва й орієнтацією на соціально значущі цілі, при цьому партнерство визначається не лише об'єктивними ознаками, але й суб'єктивними, стрижневим з яких є взаємне визнання суб'єктів як рівних. Аналіз вищезазначених джерел дав змогу виокремити основні принципи освітнього партнерства: принцип гуманізації та відкритості; соціокультуровідповідності; прийнятності традицій та інновацій; системності та комплексності; компетентності та науковості; оптимізму та довгостроковості; варіативності та мобільності; толерантності та погодженості; технологічності та ефективності.

Сенсом спільної діяльності або взаємодії в партнерстві є співробітництво його учасників. У партнерських взаєминах відбувається перебудова рольових відносин викладача та студента, вчителя та учня у рівноправні. Ідея співробітництва, діалогу, партнерства у взаємовідносинах суб'єктів навчальної діяльності – одна з основних у педагогіці останніх років. Проте її реалізація в практичній діяльності відбувається з великими труднощами.

Висновки. Таким чином, професійна адаптація потребує забезпечення партнерських відносин, активної співпраці, партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу (учнями, педагогічним колективом, адміністрацією, батьками). Впровадження педагогіки співробітництва та партнерства уможливлює ефективну професійну адаптацію вчителів, дає можливість повноцінно самореалізуватися у професійній діяльності, побудувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку та зростання, з урахуванням власних та професійних можливостей, особистісно-професійних запитів молодого фахівця.

Стаття не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальших досліджень потребує проблема моніторингу стану професійної адаптації молодих учителів у закладах освіти.

Література:

1. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти. URL https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti
2. Білецька І. О., Коберник О. М. Професійна адаптація молодого вчителя у процесі педагогічної інтернатури. *Перспективи та інновації науки*. 2023. Вип. 7(25). С. 46–59.
3. Васянович Г. П. Психолого-педагогічні основи професійної адаптації майбутніх фахівців: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2008. 464 с.
4. Галус О. М. Психолого-педагогічні проблеми адаптації студентів до навчання у ступеневому вищому педагогічному навчальному закладі. *Вісник Прикарпатського ун-ту ім. В. Стефаника.* 2013. Вип. VIII. С. 77–86.
5. Мороз О. Г. Професійна адаптація молодого вчителя: навч. посібник. Київ: КДПІ ім. О. М. Горького. 1980. 95 с.
6. Сагач О. М. Засадничі обрії професійної адаптації молодого вчителя. *Освітні обрії. 2023.* Вип. 1(56). С. 30–33.
7. Семез А. А. Професійна адаптація як процес трансформації особистості молодого вчителя. *Наукові записки.* 2018. Вип. 88. С. 217–221.
8. Сотська Г. І., Тринус О. В. Професійна адаптація молодого вчителя в сучасних умовах. EDUKACJA ZAWODOWA I USTAWICZNA. nr 5/2020. Warszava. 2020. 89–101.
9. Шара С. О. Професійна адаптація молодих викладачів закладів вищої освіти непедагогічного профілю : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 241 с.
10. Pol J., Vriesb N., Astrid M.G., Poorthuisa A., Mainhard T. The Questionnaire on Teacher Support Adaptivity (QTSA): Reliability and Validity of Student Perceptions. *The Journal of Experimental Education. 2023.* Volume 91, Issue 4. 765–797.
11. Aubert H. Physiologie der Netzhout. Breslau : 1865. 245 p.
12. Коханова О. П. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навчально-методичний посібник.Київ: Вид-во ПП Щербатих О. В. 2011. 104 с.
13. Тадеуш О. М. Освітнє партнерство у просторі вищої школи: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Педагогічна освіта*: *Теорія і практика*. *Психологія*. *Педагогіка*, 2020. № 33 (1). С. 61–68.
14. Федірчик Т. Д., Дідух В. В. Педагогіка партнерства як чинник формування ефективної взаємодії учасників освітнього процесу в умовах нової української школи. *Гірська школа українських Карпат*. 2019. № 21. С. 50–54.
15. Тишковець М. Д. Педагогіка партнерства як провідний принцип нової української школи. *Компетентнісно орієнтоване навчання*: *виклики та перспективи*: збірник тез ІІ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи», Київ, 05 березня 2020 р. Київ: Педагогічна думка, 2020. С. 166–168. URL: https://lib.iitta.gov.ua /721943/1/Tyshcovec_COMPETENCE_2020.pdf
16. Синявський В. В., Сергєєнкова О. П. Адаптація. Психологічний словник / за ред. Н.А. Побірченко. Київ: Науковий світ, 2007. С.12.
17. Аніщенко О. В. Структура, процедура конструювання і практична реалізація технологій навчання дорослих. / Сучасні технології освіти дорослих посібник. Кіровоград: Імекс-ЛТД. 2013. С. 6–36.
18. Merriam-Webster’s Online Dictionary. Partnership. Retrieved from. URL.:https://www.merriamwebster.com/dictionary/partnership
19. Skills forecast: trends and challenges to 2030. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series; No 108. / Режим доступу: http://data.europa.eu/doi/10.2801/4492
20. Гагарін М. І., Бузін О. Л. Особливості професійної адаптації молодих учителів у процесі педагогічної інтернатури. *Вісник науки та освіти.* Київ: 2024. Вип. 5(23). С. 823–832. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/12079/12140

21.Про затвердження Положення про педагогічну інтернатуру. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1670-21#Text

References:

1. Pro zatverdzhennia kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity. URL https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti [in Ukrainian].

2. Biletska, I. O., Kobernyk, O. M. (2023). Profesiina adaptatsiia molodoho vchytelia u protsesi pedahohichnoi internatury [Professional adaptation of a young teacher in the process of pedagogical internship]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. *issue* 7(25). 46–59. [in Ukrainian].

3. Vasianovych, H. P. (2008). Psykholoho-pedahohichni osnovy profesiinoi adaptatsii maibutnikh fakhivtsiv *[Psychological and pedagogical foundations of professional adaptation of future specialists]*. Lviv: SPOLOM [in Ukrainian].

4. Halus, O. M. (2013). Psykholoho-pedahohichni problemy adaptatsii studentiv do navchannia u stupenevomu vyshchomu pedahohichnomu navchalnomu zakladi. [Psychological-pedagogical problems of students' adaptation to study in a graduate higher pedagogical educational institution]. *Visnyk Prykarpatskoho un-tu im. V. Stefanyka. issue* VIII. 77–86. [in Ukrainian].

5. Moroz, O. H. (1980). Profesiina adaptatsiia molodoho vchytelia *[Professional adaptation of a young teacher]* Kyiv: KDPI im. O. M. Horkoho [in Ukrainian].

6. Sahach, O. M. (2023). Zasadnychi obrii profesiinoi adaptatsii molodoho vchytelia [Basic horizons of professional adaptation of a young teacher]. *Osvitni obrii.* Vyp. 1(56). 30–33. [in Ukrainian].

7. Semez, A. A. (2018). Profesiina adaptatsiia yak protses transformatsii osobystosti molodoho vchytelia [Professional adaptation as a process of personality transformation of a young teacher]. *Naukovi zapysky. issue* 88. 217–221. [in Ukrainian].

8. Sotska, H. I., Trynus O. V. (2020). Profesiina adaptatsiia molodoho vchytelia v suchasnykh umovakh. EDUKACJA ZAWODOWA I USTAWICZNA. i*ssue* 5/2020. 89–101. [in Ukrainian].

9. Shara, S. O. (2018). Profesiina adaptatsiia molodykh vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity nepedahohichnoho profiliu *[Professional adaptation of young teachers of non-pedagogical institutions of higher education]* Poltava: PUET [in Ukrainian].

10. Pol J., Vriesb N., Astrid M.G., Poorthuisa A., Mainhard T. (2023). The Questionnaire on Teacher Support Adaptivity (QTSA): Reliability and Validity of Student Perceptions. *The Journal of Experimental Education* Volume 91, Issue 4. 765–797. [in English].

11. Aubert, H. (1865). Physiologie der Netzhout. Breslau [in English].

12. Kokhanova, O. P. (2011). Psykholohiia partnerskoi vzaiemodii v osviti *[Psychology of partnership interaction in education]*. Kyiv: Vyd-vo PP Shcherbatykh O. V. [in Ukrainian].

13. Tadeush, O. M. (2020). Osvitnie partnerstvo u prostori vyshchoi shkoly: vitchyznianyi ta zarubizhnyi dosvid [Educational partnership in the space of a higher school: domestic and foreign experience]. *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika, issue* 33 (1). 61–68. [in Ukrainian].

14. Fedirchyk, T. D., Didukh, V. V. (2019). Pedahohika partnerstva yak chynnyk formuvannia efektyvnoi vzaiemodii uchasnykiv osvitnoho protsesu v umovakh novoi ukrainskoi shkoly [Partnership pedagogy as a factor in the formation of effective interaction of participants in the educational process in the conditions of the new Ukrainian school]. *Hirska shkola ukrainskykh Karpat*. № 21. 50–54. [in Ukrainian].

15. Tyshkovets, M. D. (2020). Pedahohika partnerstva yak providnyi pryntsyp novoi ukrainskoi shkoly. Kompetentnisno oriientovane navchannia: vyklyky ta perspektyvy: zbirnyk tez II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii «Kompetentnisno oriientovane navchannia: vyklyky ta perspektyvy», Kyiv, 05 bereznia 2020 r. Kyiv: Pedahohichna dumka, 166–168. URL: https://lib.iitta.gov.ua /721943/1/Tyshcovec_COMPETENCE_2020.pdf [in Ukrainian].

16. Syniavskyi, V. V., Serhieienkova, O. P. (2007). Adaptatsiia. Psykholohichnyi slovnyk / za red. N. A. Pobirchenko. Kyiv: Naukovyi svit, P. 12. [in Ukrainian].
17. Anishchenko, O. V. (2013). Struktura, protsedura konstruiuvannia i praktychna realizatsiia tekhnolohii navchannia doroslykh. *Suchasni tekhnolohii osvity doroslykh*. 6–36. [in Ukrainian].
18. Merriam-Webster's Online Dictionary. Partnership. Retrieved from. URL: https://www.merriamwebster.com/dictionary/partnership [in English].
19. Skills forecast: trends and challenges to 2030. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series; i*ssue* 108. / URL: http://data.europa.eu/doi/10.2801/4492 [in English].
20. Haharin, M. I., Buzin, O. L. (2024). Osoblyvosti profesiinoi adaptatsii molodykh uchyteliv u protsesi pedahohichnoi internatury. *Visnyk nauky ta osvity*. i*ssue* 5(23). 823–832. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/12079/12140 [in Ukrainian].
21. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pedahohichnu internaturu. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1670-21#Text [in Ukrainian].